

שיעור ח: 'מיגו להוציא' במשנה

דף ב ע"א

תוכן:

- א. המיוחד במיגו ד'כולה שלי'
שאלת תוספות לעומת שאלת שא"ר
המיוחד במיגו - ההזדקקות לשבועה
המיוחד במיגו - הבעיות שיש בו
מיגו זה - טענה יותר טובה או יותר מוחזקות
- ב. מחלוקת הראשונים אם נקרא 'מיגו להוציא'
הראשונים החולקים על תוספות
שורש מחלוקת תוספות ותוספות רי"ד
קשיים בלשון תוספות
- ג. מחלוקת ה'גליון' בשיטמ"ק והמרדכי
ביאור השיטמ"ק בתוספות
במרדכי נראה היפך זה
- ד. חידושי הר"ן
- ה. שיטת הרשב"א בע"ב
- ו. שיטת רש"י בע"ב
ביאור רש"י לשאלת הגמרא
ביאור תשובת הגמרא לרש"י
האם לרש"י יש כאן 'מיגו להוציא'

ז. קושיית 'נחלת דוד'

שאלת 'נחלת דוד'

השאלה המרכזית

ח. הרמב"ן - מיגו 'להוציא' אע"פ שאין הוצאה מחזקה

הרמב"ן בב"ב - שניים או חזין אינם מוחזקים

כיצד הרמב"ן מגדיר את המיגו כ'להוציא'

ט. תה"ד - אין הוצאה מחזקה ובכ"ז נקרא מיגו להוציא

י. שתי רמות של חזקת ממון

ביאור דברי תה"ד

דחיית הביאור

ביאור דברי הרמב"ן

יא. שתי רמות של הוצאה

'מוציא מחברו' ו'מוציא מחזקתו'

רמת ההוצאה המגדירה מיגו כ'להוציא'

יב. הטעם שלא אמרין 'מיגו להוציא'

הבנה א - 'המע"ה' ומיגו אינו ראיה

קושי ללמוד כהבנה זו

הבנה ב - רמת נאמנות של המיגו קלושה

דוחק בהבנה זו

הבנה ג - האם יש מיגו אלא שלא מהני או שאין כלל

לפי"ז להוציא לא נאמר כלל מיגו

יג. פתרון הבעיות

ביאור הבעיות לעיל לפי"ז

יסוד מחלוקת תוספות ותורי"ד

מקורות

תוספות בד"ה "זזה נוטל"
חידושי הר"ן ד"ה "זזה נוטל רביע"
תוספות רי"ד כאן
'קובץ-שיעורים' בח"ב סימן ט אות ח
שיטמ"ק כאן בשם גליון תוספות
מרדכי כאן בשם ריצב"א רמז רטז
תוספות הרא"ש בד"ה "זה אומר כולה שלי"
רש"י רשב"א ותוספות רא"ש לע"ב בשאלה והתשובה "ואלא מאי רבנן וכו"
'נחלת דוד' על תוספות הנ"ל בסד"ה "ועוד"
הרמב"ן בחידושו לב"ב דף לד ע"ב ד"ה "זה אומר"
תה"ד בסימן שיד
'קצות' בסימן רפ ס"ק ב ובש"ש בש"ד פרק כד
הרמב"ן לכתובות דף יט ע"ב ד"ה "פסולי עדות"
הרשב"ם לב"ב דף לג ע"ב ד"ה "מה לי לשקר"

א. המיוחד במיגו ד'כולה שלי'

שאלת תוספות לעומת שאלת שא"ר

הקשו תוספות בד"ה "וזה נוטל" וז"ל: "וא"ת יהא נאמן דחציו שלו מיגו דאי בעי אמר כולה שלי כדאמרינן בגמרא (לקמן דף ח.). האי מיגו גופיה לפטרו משבועה אי לא משום דאיערומי קמערים". ראשית, רואים בתוספות שהצעתם להאמין לו במיגו זה, איננה פשוטה כלל בעיניהם, שהרי הוצרכו תוספות להוסיף ראייה והוכחה "כדאמרינן בגמרא (לקמן דף ח.). האי מיגו גופיה", וודאי שאין צורך לתוספות להוכיח על כך שאדם נאמן בכלל במיגו אלא רצונם להוכיח שאכן אומרים מיגו זה בדיוק, כלשונם "האי מיגו גופיה" ויש לעיין מה המיוחד והמיוחד שבמיגו זה.

כמו"כ, אם נתבונן בדברי שאר הראשונים שג"כ שאלו כאן כשאלת תוספות (רשב"א, תוספות רא"ש, חידושי הר"ן ועוד) נראה שהם לא חיזקו את שאלתם בהוכחה זו מדף ח ויש לעיין מדוע רק תוספות ראו צורך בכך.

המיוחד במיגו - ההזדקקות לשבועה

והנה, הראשונים הנ"ל אמנם לא חיזקו את שאלתם מדף ח אולם הדגישו את החידוש כאן בכך שמאמינים לו במיגו אע"פ שעדיין צריך שבועה ורק היא תעמיד את המיגו, עניין שלא הודגש כלל בתוספות, וכמו שבחידושי הר"ן כאן כתב: "וזה נוטל רביע. וא"ת ואמאי אינו נוטל אלא רביע? לישקול חציה בשבועה מגו דאי בעי אמר כולה שלי והיה נוטל חציה בשבועה דשאיין לו בה פחות מחציה, וכ"ת מגו בשבועה לא אשכחן, ליתא, דהא אמרינן בפ' המוכר את הבית (דף ע ע"א) גבי שטר כיס היוצא על היתומים דנאמן לומר החזרתי בשבועה מגו דאי בעי אמר נאנסו ומהימן בשבועה".

אולם תוספות כאמור לא הביאו ראייה זו מב"ב כלל וכמו"כ בדבריהם כלל לא הדגישו את עניין השבועה אלא רק את עניין נאמנותו שחציו שלו ולא רק רבע, אף שבאמת יצטרך להישבע שחציו שלו וכמ"ש המהר"ם כאן וא"כ וודאי שלא בזה ראו את החידוש.

וא"ת באמת מדוע לא ראו בזה חידוש?

נראה לכאורה שבאמת שונה המקרה שלנו מזה שהביא הר"ן. שם בב"ב טענת 'החזרתי' כשלעצמה באמת אי"צ שבועה, אך מכיוון שאינו יכול לטעון 'החזרתי' מול שטר שהרי

'שטרך בידי מאי בעי' וכל נאמנותו היא רק במיגו דנאנסו וטענת 'נאנסו' כן מצריכה שבועה, ממילא לא יתכן להאמינו כעת יותר (היינו ללא שבועה) מהטענה שהיה יכול לטעון (שהייתה מצריכה שבועה) ולכן עליו להישבע גם על טענת 'החזרת'. נמצא א"כ שהשבועה היא מחמת המיגו, משא"כ אצלנו שגם על טענת 'חציה שלי' יש צורך להישבע מצ"ע שהרי גם השני טוען כך, ממילא אין השבועה באה מחמת המיגו וא"כ לכאורה אין בזה חידוש וצ"ע בדברי הראשונים שכן ראו בזה חידוש.

לכן מה שהפריע לתוספות היה דבר אחר.

המיוחד במיגו - הבעיות שיש בו

תוספות הביאו להוכיח מדף ח, שם רצתה הגמרא לומר שזה שטוען 'חציה שלי' יקבל רבע ללא שבועה במיגו שהיה טוען 'כולה שלי' והיה נוטל חצי ודחתה הגמרא שזה לא מיגו כדי לפוטרו משבועה, כי 'איערומי' דנוח לו ליטול פחות ללא שבועה מאשר יותר עם שבועה, והתקשו תוספות אצלנו דסו"ס אחרי שנשבע מדוע לא נאמר שהשבועה תועיל שיטול את כל החצי באותו המיגו.

היה אפ"ל בפשטות שתוספות היו ערים ליכולת לתרץ את שאלתם, כפי שתירצוה ראשונים אחרים, בכך שמצאו בעיות במיגו זה כגון 'מיגו דהעזה' או סברות אחרות שנדון בהם בע"ה בשיעור י, לכן טרחו תוספות והביאו מדף ח שם ראינו שהגמרא אומרת אותו מיגו עצמו ולא ראתה בו מיגו בעייתי.

כיצד יבארו זאת שאר הראשונים?

צ"ל שסברו שאר הראשונים לחלק ולומר שדווקא לעניין תועלת המיגו לתת לו ממון שזהו הנידון כאן אי"ז מיגו טוב, כי זהו מיגו דהעזה או מיגו מממון לממון, או עניין אחר, אולם שם בדף ח שהנידון היה שהמיגו יפטור משבועה יועיל גם מיגו כזה, או בגלל שהחיסרון שמצאו במיגו הזה אינו חיסרון לעניין שבועה (עיי' בחילוק זה בשיעור י), או שבאופן כללי בסברא כל-שהיא סגי לפוטרו מהשבועה במשנה כדברי תוספות הרא"ש שם.

אמנם נראה שלתוספות באופן מיוחד ישנה בעיה עם מיגו זה שלא כשאר הראשונים

והעניין נעוץ בהבדל שבו כבר עסקנו בין תוספות לשאר הראשונים בהבנת פסק 'יחלוקו' וכפי שנבאר.

מיגו זה - טענה יותר טובה או יותר מוחזקות

נתבונן מהו מיגו, במובן הכי יסודי, עוד קודם שנדון מהי פעולתו. 'מיגו' - 'מתוך', מתוך מה? מתוך שהיה יכול לטעון טענה אחרת מזו שטען והיה נאמן בה, הרי שאף שטען כעת טענה שמצ"ע לא נאמן בה נאמר מיגו.

והנה אצלנו בשניים או חזין בטלית וכ"א אומר 'כולה שלי' נפסק שיחלוקו ולמדו תוספות שדין החלוקה הוא מכוח אחיזתם. לעיל ביארנו באורך בשיטתם שאין זה דין הכרעה מכוח טענותיהם שיצרו ספק אלא שכ"א מוחזק בחצי וזוכה מכוח מוחזקותו שהרי המע"ה, והנה כאן, כשטוען שרק חציה שלו ובחציה השני הודה, הרי שהוא מוחזק רק ברבע כי חברו מוחזק ג"כ באותו החצי עליו ניטש הוויכוח וזכייתו ברבע היא מכוח מוחזקותו ברבע.

ויל"ע, כיצד יועיל כאן מיגו שהיה טוען 'כולה שלי'? מיגו עוזר כאשר בטענה שהיה יכול לטעון אנו יותר מאמינים לו אולם כאן הסיבה שמקבל רבע ולא חצי איננה בגלל שטענתו 'חציה שלי' בעייתית מבחינת נאמנותה אלא כי סו"ס הוא מוחזק רק ברבע, ואם היה טוען כולה שלי היה מקבל חצי כי אז היה מוחזק לא רק ברבע אלא בחצי טלית.

נמצא שבמצב ההוא שהיה טוען 'כולה שלי' באמת לא היינו מאמינים לו בטענתו יותר, אלא מוחזקותו בטלית הייתה שונה, דאז היה הוא מוחזק בחצי מהטלית ולא רק ברבע, וא"כ כאן הבעיה איננה בטענות אלא במוחזקות, וא"כ ללא ראייה מדף ח היינו אומרים שמיגו לא יכול להועיל כאן שהרי עניינו של מיגו הוא במה ששייך לטענות.

כיצד נלמד אחרי הראיה מדף ח

ידועה החקירה בגדר נאמנות המיגו, האם היא בגדר נאמנות ו'אנן סהדי' או שהיא 'כוח הטענה' ואכמ"ל בגדר זה, והנה נוכל להבין את המיגו אליבא דתוספות רק אם מיגו עניינו 'אנן סהדי', דאז נאמר שיש לנו ראייה על כך שטענתו אמיתית שהרי סו"ס היה יכול להיות מוחזק יותר (לא נאמן יותר) ע"י טענת 'כולה שלי' אף שלא היה זוכה יותר בגלל נאמנות גדולה יותר של טענתו אלא טענתו רק הייתה ההיכ"ת לכך שהיה נעשה למוחזק בחצי

ומוחזקותו הייתה הסיבה לתת לו חצי, אולם אם מיגו עניינו 'כוח הטענה' הרי שכאמור זה לא יועיל כאן כי כוחות הטענות שווים. (ועיין בספרנו 'שערי-עיון' למסכת גיטין עמוד צה - ק אם יש להכריח בתוספות שם שלמדו שמיגו הינו 'כוח הטענה').

שא"ר לא ראו בעיה

קעת נבין מדוע שאר הראשונים לא הוצרכו כלל להביא ראיה מדף ח למיגו זה, שהרי אם נלמד שפסק יחלוקו הינו מדין פשרה, הרי שהפסק נובע לא מכוח מוחזקותם אלא מכוח טענותיהם שיצרו לבי"ד ספק וההבדל בין הרישא של המשנה שם מקבל חצי לבין הסיפא שם ממקבל רבע, אינו נובע ממוחזקותו השונה אלא מטענתו השונה, וא"כ ניחא עניין המיגו שהיה טוען אחרת ואז היה זוכה בטענתו ביותר.

ב. מחלוקת הראשונים אם נקרא 'מיגו להוציא'

הראשונים החולקים על תוספות

תוספות מתרצים: "ומפרש ריב"ם ד'מיגו להוציא' לא אמרינן דבחציו השני מוחזק זה כמו זה וכו'".

והנה מצאנו בראשונים שחלקו בשתי מחלוקות עם תוספות:

רוב הראשונים אמנם מסכימים לתוספות שהמיגו כאן יוגדר כ'מיגו להוציא' אלא שיש מי שסובר שאעפ"כ אומרים מיגו להוציא (הרמב"ן), אולם לעומת תוספות רי"ד סבר שאי"ז בכלל 'מיגו להוציא' ונימוקו הוא: "ואינו נראה לי תירוץ זה שגם זה להחזיק הוא שכך הוא מחזיק בה כחבירו ואם היה אומר כולה שלי הוה שקיל חצי אילולא מפני שהודה בחציה".

שורש מחלוקת תוספות ותוספות רי"ד

'קובץ-שיעורים' בח"ב סימן ט אות ח מעלה אפשרות לומר שבשניים אוחזין כ"א מהם אוחז בכל הטלית, אולם שולל זאת בגלל דברי תוספות כאן וכותב: "...דהא כיון דשניהם שוין אין כאן מוציא" ובהמשך כותב: "ומבואר מזה דכ"א אינו מוחזק אלא במחצה ובחציה השני הוי מוציא גמור".

לפי הבנתו הרי שנוכל בפשטות לומר שבשאלה זו, בכמה כ"א מהם מוחזק, חלקו תוספות ותוספות רי"ד, תוספות למדו כדבריו וכפי שכבר ראינו את הבנת הקוב"ש בדברי תוספות לעיל, בשיעור ב, שכ"א מהם מוחזק ואוחז בחצי מהטלית (אף שלא בחצי מסוים וכפי שביארנו שם) ולכן, כשכ"א טוען שכולה שלו, הרי שכלפי החצי השני הוא מוגדר 'מוציא מחברו' וא"כ סברו תוספות שכאשר זה אומר 'כולה שלי' וזה אומר 'חציה שלי', הרי שבחצי שמודה לו, השני מוחזק לבדו (כדברי תוספות הרא"ש עיי"ש) ואילו על החצי שלגביו מתווכחים, נחשב כל אחד למוחזק בחציו, נמצא שזה מוחזק ברבע וזה סה"כ מוחזק בשלושה רבעים ולכן אם יבוא לקבל עוד רבע טלית ע"י המיגו נמצא שע"י המיגו הוציא עוד רבע מחברו ולכן זה בגדר 'מיגו להוציא'.

תוספות רי"ד ילמד שכ"א נחשב למוחזק בכל הטלית ולכן לא נקרא שהוא 'מוציא' מחברו שהרי גם הוא עצמו היה אחוז בזה ולפי"ז עיקר טעמו של תוספות רי"ד מונח במילותיו: "שכך הוא מחזיק בה כחבירו".

קשיים בלשון תוספות

לכאורה לשון תוספות בתירוץ אינה מדוקדקת כהבנת הקוב"ש לפיו זה 'מיגו להוציא' בגלל שבא ליטול על ידיו את הרבע שחברו אוחז בו, שהרי א"כ זו הייתה צריכה להיות ההדגשה המרכזית בדבריהם, זה שחברו אוחז באותו הרבע ואילו תוספות כתבו: "דבחציו השני מוחזק זה כמו זה"

כמו"כ, מעבר לביאור מדוע זה נקרא מיגו להוציא שתוספות לא ביררו כפי שהיו צריכים לעשות להבנת הקוב"ש, גם לשונם "שבחציו השני מוחזק זה כמו זה", בפשטות, לא מורה שכ"א מוחזק ברבע, שהרי לא כותבים שכ"א מוחזק ברבע אלא שאותה מוחזקות שיש לזה יש לזה ובאמת ראה בלשון תוספות רי"ד שחולק, כאמור, עליהם ונוקט לשון דומה, "שכך הוא מחזיק בה כחבירו", בזמן שלפי מהלך הקוב"ש לכאורה חלק עליהם בזה שלמד שכ"א מוחזק בכל.

מלבד הקשיים הנ"ל, נתבונן כעת בראשונים ונראה שלכאורה מדבריהם ג"כ עולה שלא כהבנת קוב"ש.

ג. מחלוקת ה'גליון' בשיטמ"ק והמרדכי

ביאור השיטמ"ק בתוספות

השיטמ"ק כאן הביא מגליון תוספות שתירץ אחרת מתוספות וביאר השיטמ"ק מדוע מיאן הגליון בתירוץ תוספות: "ונראה שהגליון נראה לו דוחק מה שהתוספות קורין 'מיגו להוציא' אם היינו מאמינים לו על החצי, דהא להחזיק היה, דאנ"ס דמאי דתפיס כל חד דידיה הוא דהוה חציו לכל חד". ז"א למד הגליון לפי השיטמ"ק, שגם זה שטוען 'חציה שלי' נחשב מוחזק בחצי טלית כחברו הטוען 'כולה שלי' דסו"ס אחיזת כ"א היא למעשה בחצי טלית ללא קשר לטענותיהם (כל עוד אין הטענה על פחות מחצי) וא"כ, כאשר הוא מקבל חצי טלית אין זה בגדר 'להוציא' אלא 'להחזיק'.

באמת בשיעור ב כשהעלנו אפשרות ללמוד בתוספות שכ"א אוחז ממש בחצי, התקשינו מדוע תוספות ראו זאת כ'מיגו להוציא' עיי"ש מה שבארנו.

לפי דרך ה'גליון' צ"ל שתוספות עצמם למדו שבשניים אוחזין כ"א מוחזק בכולו וממילא גם בחלק של הרבע הנוסף, השני ג"כ מוחזק, וממילא מיקרי 'להוציא'.

לפי"ז נמצא שדווקא עפ"י ההשקפה שכ"א אוחז בהכל ייקרא זאת מיגו 'להוציא' ולא עפ"י ההשקפה שכ"א אוחז רק בחצי וזה ממש ההיפך מהבנת הקוב"ש.

במרדכי נראה היפך זה

אולם במרדכי כאן בשם ריצב"א רמז רטז נראה שלמד שכ"א מוחזק בחצי ובכ"ז אמר שזה 'מיגו להוציא': "דחציו השני מוחזק זה כזה" ודלא כדף ח שם המיגו הוא לעניין שיקח את הרביע ללא שבועה וברביע חשיב להחזיק, והנה אם המרדכי חשיב שכ"א מוחזק בכולה לא ברור ההבדל אם לוקח חצי שאז מחשיב זאת להוציא או שלוקח רק רבע כדף ח, הרי גם באותו הרביע ייחשב להוציא שהרי גם השני מוחזק בו, אע"כ מחשיב המרדכי שכ"א מוחזק בחצי.

ואם למד ריצב"א שכ"א אוחז בחצי מה יענה על שאלת הגליון לפי השיטמ"ק, דאם כך הרי זה להחזיק שהרי מוחזק בכל החצי? לשון ריצב"א היא "דחציו השני מוחזק זה כזה", היינו, סבר ריצב"א שכשטוען 'חציה שלי' הרי שלגבי החצי שמודה לו בו, כאילו כבר התבצעה החלוקה ובו השני אוחז לבדו וממילא שניהם מוחזקים רק בחצי עליו רבים ושם נמצא שכ"א מוחזק ברבע.

כך באמת כתב תוספות הרא"ש בד"ה "זה אומר כולה שלי": "והחצי שהוא מודה לו חשוב כאילו הוא לבדו מוחזק בו והחצי שהן דנין עליו חשיב כאילו שניהם מוחזקין בו" וכך מפורש גם במאירי כאן בד"ה "זה אומר כולה שלי": "ואין אומרים שנאמין לזה האומר שחציה מתוך שיכול לומר כולה שלי והיה זוכה בחציה שהרי אין הטענה אלא בחציה וחצי זה שהטענה עליו הרי הוא כאילו שניהם מוחזקין בה ואין אומרים מיגו להוציא ממון".

ובאמת לכאורה מוכרח הדבר ובשיעור ב הארכנו לבאר את דברי תוספות הרא"ש וצ"ע בדעת הגליון שהחשיב את האומר חציה שלי כמוחזק בחצי כל הטלית, דא"כ היה צריך להיות האחר בבחינת המע"ה והראשון ייטול ללא שבועה וכמו קושית הגמרא בע"ב לפי הרשב"א, ובכלל, מדוע מקבל רק רבע טלית ולא חצי טלית?

יתכן וכוונת השיטמ"ק מעט שונה - דאחרי שנאמין לו במיגו שחצי שלו, נמצא שבאותו הרגע ממש הוא מוחזק בכל חצי הטלית וא"כ ע"י המיגו שוב ל"צ כלל להוציא ממוחזק ונמצא שהמיגו רק מברר שהוא מוחזק בחצי מהטלית וממילא אי"ז 'להוציא' ואי"ז ככל 'מיגו להוציא' שם וודאי לא נאמר שאינו מוגדר 'להוציא' כי אחרי שנאמין לו במיגו נמצא שאינו מוציא, דכאן המיגו בא לגלות בכמה כעת הוא מוחזק וצ"ע.

ד. חידושי הר"ן

הר"ן כאן בחידושו כתב מפורש שכ"א אוחז בכל הטלית ובכל זאת הגדיר זאת כ'מיגו להוציא': "יש מי שתירץ דכיון שזה תופס ועומד וזה תופס ועומד ה"ל כל חד וחד כאלו מוחזק בכולה וחבירו כאלו מוציאה מידו והוי האי מגו לאפוקי ממונא ומגו לאפוקי ממונא לא אמרי', ומכאן למדנו דין זה, וכו'".

בדברי הר"ן כתוב מפורשות שלא כהבנת הקוב"ש, שהרי הר"ן למד ש"הו"ל כל חד וחד מוחזק בכולו" ואעפ"כ קרא לזה 'מיגו להוציא' וא"כ רואים בר"ן שהנידון שונה מהבנת הקוב"ש וא"כ מחלוקת הראשונים האם מיקרי כאן מיגו 'להוציא' לכאורה אינה תלויה כלל בשאלה איך להגדיר את האחיזה, האם בכולה או במקצתה ועיין בהמשך השיעור מה שיתבאר בזה.

ה. שיטת הרשב"א בע"ב

לכאורה השאלה אם כ"א מוחזק בחצי טלית או שכ"א מוחזק בכולה היא נידון העולה בגמרא בדף ב ע"ב. הגמרא אמרה: "לימא מתניתין דלא כסומכוס וכו' ואלא מאי רבנן? הא אמרי המע"ה" ותירצה הגמרא: "אא"ב רבנן התם דלא תפסי תרווייהו אמרו רבנן המע"ה, הכא דתרווייהו תפסי פלגי לה בשבועה".

יש לעיין מה היה הנידון בגמרא והרי תמיד ידעה הגמרא שבמשנה שניהם תופסים בטלית וא"כ מה התקשתה ומה תירצה?

מבאר הרשב"א שסבר המקשה: "דמאי דתפיס האי דידיה הוא ומאי דתפיס האי דידיה הוא וכאילו נחלקה כבר", כך שהו"ל כ"א מוציא מחברו כלפי החלק שביד חברו וכיוון שאף אחד לא מביא 'ראיה' שהיא עדים, הרי שכ"א יטול את חציו לבד ללא שבועה וממשיך הרשב"א: "ועיקר קושיתו ג"כ לרבנן מחמת השבועה היא ולא משום דקתני בה יחלוקו", דהיינו מה שקשה לגמרא הוא שגם לרבנן היה צריך להיות יחלוקו ללא שבועה דהיה צריך להיות פשוט שכ"א יטול את מה שמוחזק בו מצד דין המע"ה.

כך ביאר גם תוספות הרא"ש שבכל חצי מהטלית כ"א מוחזק וא"כ כ"א נקרא מוציא מחברו על כל חצי ושאלת הגמרא איננה למה יחלוקו אלא למה צריך שבועה וא"כ בשלב השאלה, כתוב ברשב"א ותוספות הרא"ש, שכ"א מוחזק בחצי זה כדברי קוב"ש, אך הבעיה היא שהרי הגמרא באה ומתרצת מדוע לרבנן צריך שבועה ומה סברה בתירוצה?

תוספות הרא"ש לא מבאר מה היה תירוץ הגמרא ויל"ע לשיטתו האם הגמרא נשאת בכך שכ"א מוחזק בחצי (ואם כן, מהי תשובת הגמרא), אולם הרשב"א שלמד כתוספות הרא"ש בשאלת הגמרא כן ביאר את התירוץ, הרשב"א ממשיך שתשובת הגמרא היא שבאמת אין הם אוחזים כ"א בחצי אלא כ"א אוחז בכל הטלית והם עדיין מתעצמים ומתווכחים ולכן בא דין חלוקה המיוחד שיחלקו בשבועה ונראה שאף תוספות הרא"ש ילמד כך במסקנת הגמרא ובייחוד לפי דברי הרא"ש בהלכות בהם עסקנו בשיעור ו שסבר ש'אוחזין' אינו סיבה טובה דיה לומר יחלוקו אלא רק סיבה שלא לומר כדא"ג וכו' שמהם נראה שלמד כרשב"א שאכן הגמרא חזרה בה.

דהנה מבואר בגמרא בדף ז שהאחיזה אצלנו היא בכרכשתא שע"ז נחשבים הם

למוחזקים בטלית ולא סתם תופסים בטלית, דאילו היו תופסים בטלית היה כ"א נוטל עד מקום שידו מגעת והשאלה היא האם כ"א מהם מוחזק בכל הטלית וממילא חולקים בשווה את הטלית של שניהם, או שמא כ"א מוחזק רק במחצית הטלית ודין יחלוקו אינו אלא שכ"א נוטל את חלקו ולא שחולקים את של שניהם. לפי הרשב"א הנ"ל נמצא שנחלקו בזה ההו"א והמסקנה ונראה שהביאור בזה הוא, דהנה לכ"א יש סיבה להיות מוחזק בכל הטלית בגלל תפיסתו אולם הרי גם לחברו ישנה סיבה זו וא"כ גם הוא נחשב למוחזק בכל הטלית. כאן ניתן להבין שאי"ז סותר את דין המוחזק של הראשון וא"כ כ"א מהם מוחזק בכל הטלית, אך ניתן גם לומר שעניין מוחזקות הוא שליטה וא"א ששניהם ישלטו על אותו החפץ ונמצא שיש סתירה בין השליטות ולכן כ"א מוחזק רק עד היכן שמוחזקתו מתפשטת ללא התנגדות.

הרשב"א למד שזה ההבדל בין ההו"א שאכן כך למדה ולכן כאילו נחלקה הטלית לעומת המסקנה שלמדה שאין סתירה בין המוחזקויות ושניהם מוחזקים בכולה ואין הטלית כמחולקת.

לפי חשבון קוב"ש הנ"ל ייצא מהרשב"א שלמסקנת הגמרא אין אחד שמוגדר 'מוציא' מחברו שהרי אינן מוחזקים כ"א בחצי אלא כ"א מוחזק בהכל וא"כ לכאורה לפיו אין כאן מיגו להוציא ולפיו, תירוץ תוספות שהוי 'מיגו להוציא' אין לו מקום ועיין בזה לקמן.

ו. שיטת רש"י בע"ב

ביאור רש"י לשאלת הגמרא

בדף ב ע"ב ישנו פשט אחר משל הרשב"א בשאלת הגמרא ותירוצה והוא של רש"י. כבר עסקנו בשיעור א בביאור שיטת רש"י בגמרא בע"ב. הגמרא בע"ב התקשתה כיצד המשנה עולה לפי רבנן החולקים על סומכוס וסוברים שממון המוטל בספק המע"ה, ופירש שם רש"י בד"ה "עליו הראיה" שמושג 'ראיה' הינו עדים ולא שבועה וא"כ כיצד המשנה נותנת לו להוציא בשבועה?

הריצב"ש בשיטמ"ק מבאר ברש"י שכוונת הגמרא לשאול, שאצלנו במשנה יהיה לרבנן דין המע"ה, אלא שקשה שהרי אין במשנה מוחזק אחד ולכן ביאר הריצב"ש שכוונת הגמרא היא שיהיה דין 'הא מונח' על הטלית מחמת חוסר ברירה.

והנה לכאורה אם סבר רש"י שכ"א מוחזק בחצי, שפיר יכול להתקיים במשנה דין המע"ה עיי"ז שכ"א יטול את החצי שבו הוא מוחזק, אע"כ שרש"י לשיטתיה במתניתין שכאשר שניהם אוחזין כ"א תופס בכל הטלית ולכן יש לו שם 'מוציא' מחברו גם על חצי הטלית שנוטל וממילא עליו הראיה שפירושה עדים ולא שבועה ומכיוון שאין לו עדים, סברה הגמרא אליבא דרש"י שהדין צריך להיות יהא מונח.

ביאור תשובת הגמרא לרש"י

תירצה שם הגמרא: "אי אמרת בשלמא רבנן התם דלא תפסי תרווייהו אמרו רבנן המע"ה הכא דתרווייהו תפסי פלגי לה בשבועה"

ומבאר רש"י בד"ה "תרווייהו תפסי" - ואין כאן מוציא מחברו", "בשבועה פלגי לה - כיון דמחסר גוביינא במה שחברו תופס, דהאי תפיס בכולה והאי תפיס בכולה, לא קים ליה לרבנן להוציא ממון מחזקתו בכדי, כדאמרין התם לרבנן דבעי ראייה הצריכום שבועה".

לכאורה יש ברש"י סתירה שהרי בתחילה ביאר שהחצי שכ"א נוטל לא נחשב לגביו 'מוציא מחברו' ואילו בהמשך כתב שנחשב שמוציא ממון מחזקתו?

ביארנו שם שאין סתירה ברש"י בע"ב, מחד כיוון שכ"א מוחזק כשני בכל, לא נחשב מוציא מחברו אף שגם חברו מוחזק בחצי הזה שנוטל, שהרי מ"מ גם הוא מוחזק בו, אך מאידך נחשב 'מחוסר גוביינא' שהרי גם השני מוחזק בחצי זה ועל הראשון לגבות ולהוציא מידו, יש כאן מקצת הוצאה מחזקת הראשון ולכן כתב רש"י "להוציא ממון מחזקתו" כי נחשב שמוציא מחזקת השני, שהרי גם השני מוחזק בחצי זה כמוהו ונחשב נשבע ונוטל. מדוע באמת לא נחשב המע"ה?

זה ביאר רש"י במשנה "דאין לזה כוח יותר מזה", דין המע"ה כשמוציא ממוחזק, הוא דווקא כשהמוציא אינו מוחזק, אך כששניהם מוחזקים ואין לזה כוח יותר מזה אף שבאמת נקרא מוציא מחברו אולם ל"צ להביא ראיה.

א"כ, מבאר רש"י למסקנה שאע"פ שרבנן סוברים בד"כ שיש לפסוק המע"ה וזה דווקא בעדים, מ"מ כאן אין צורך בעדים מכיוון שבנידון שלנו לא ניתן להגדיר אף אחד מהם כ'מוציא' שהרי "האי תפיס בכולה והאי תפיס בכולה" ומכיוון שהמוציא הוא בעצמו תפוס

במה שבא להוציא, לא ניתן לראותו כ'מוציא' ואינו כמצב בו רק אחד מהם היה תפוס והשני שאינו תפוס בא להוציא ממנו שאז באמת היה מוגדר כ'מוציא' ותפיסת הראשון איננה מאפשרת לו להוציא ללא ראייה ברורה.

דבר זה עצמו הוא שכתב רש"י אצלנו במשנה "ואין לזה כח בה יותר מזה", וכדרך שהתבארה, שלמד שכ"א מהם מוחזק בכל הטלית וממילא אין אחד מהם קרוי 'מוציא' ולכן אי"צ ל'ראיה' היינו בעדים.

אמנם ק"ק מרש"י ד"ה "אנו" בדף ג ע"א שם כתב "דמאי דתפיס האי היינו פלגא" אולם ניתן לבאר שכוונתו שם היא כבר לתוצאה של דין יחלוקו ולא לאחיזה שקדמה לדין.

האם לרש"י יש כאן 'מיגו להוציא'

לפי"ז לכאורה יוצא שלמסקנת הגמרא לפיה במשנה באמת אין 'מוציא מחברו', א"א ללמוד כתוספות כאן שהמיגו הוא 'להוציא' אלא כתוספות רי"ד שמכיוון ששניהם מוחזקים בכל, אין כאן המוציא מחבירו ע"ה וממילא גם אין כאן מיגו להוציא.

אולם יתכן שעדיין כן ייקרא 'מיגו להוציא' לפי רש"י דיל"ע האם ה"מיגו להוציא" מקביל לגדר "מוציא מחברו" שאורש"י שאין כאן, או שייך לגדר "מוציא ממון מחזקתו" ו"מיחסר גובינא" שראינו ברש"י שכן יש כאן?

ז. קושיית 'נחלת דוד'

שאלת 'נחלת דוד'

ראינו שלפי חידושי הר"ן נקרא זה מיגו להוציא למרות ששניהם מוחזקים בכל הטלית ובשיטמ"ק ראינו שנקרא להוציא בגלל ששניהם מוחזקים בהכל וא"כ בא להוציא מהשני. אלא שקשה, שהרי סו"ס זה שטוען 'חציה שלי' הרי גם הוא מוחזק בכל הטלית וא"כ למה זה נקרא מיגו להוציא וזו הייתה סברת הקוב"ש והתחזקה כעת במה שראינו ברש"י שהגמרא בע"ב אמרה שאין במשנה דין של המוציא מחברו כי שניהם מוחזקים. ה'נחלת דוד' התקשה בזה וז"ל: "אבל דלהוי מיגו להוציא הסברא דחוקה מאד, דהא הוא ג"כ מוחזק בכולה וא"כ איך מיקרי להוציא" ונשאר בקושיה.

כמו"כ נוסף דאם הפשט בתוספות בתחילת המסכת היה שלכ"א יש חזקת ממון גמורה

על חצי, הרי ש'להוציא' פירושו להוציא מחזקת ממון, אך אם הפשט בהם לא כך אלא כאופנים האחרים שהעמדנו הרי שע"כ רואים בהם שמושג 'מיגו להוציא' לא תלו בהוצאה מחזקת ממון אלא די בלהוציא ממה שביד השני וצ"ב.

השאלה המרכזית

למעשה השאלה העומדת בפנינו היא האם הגדרת 'הוצאה' שווה גם לעניין דין ה'מוציא' מחבירו וגם לעניין מיגו להוציא ולעוד עניינים או שמא שונה היא וזאת ניגש עתה לבחון.

ח. הרמב"ן - מיגו 'להוציא' אע"פ שאין הוצאה מחזקה

הרמב"ן בב"ב - שניים אוחזין אינם מוחזקים

הרמב"ן בחידושו לב"ב דף לד ע"ב ד"ה "זה אומר" דן לגבי שנים אוחזים בטלית כאשר לאחד מהם יש טענת ברי ולשני רק טענת שמא ואומר הרמב"ן שכל הדינים הללו של הכרעת ספקות כ'חלוקו' או 'כדא"ג' או 'הא מונח' שייכים דווקא כשבעלי הדין הם ברי וברי, אבל בברי ושמא - בכולהו ברי עדיף "דהא ליכא לחד מינייהו חזקה דממונא". (אמנם לקמן בדף ו כותב הרמב"ן "וכ"א מוחזק במחצה יותר מחברו" אך נראה שדבריו שם מתייחסים למצב שאחרי דין 'חלוקו' כשדין 'חלוקו' עצמו גרם לכך שכ"א מוחזק).

היינו, כשהגמרא בכתובות דף יב ע"ב מביאה את המחלוקת בשאלה אם ברי ושמא ברי עדיף, אומרת היא בטעמו של הסובר "לאו ברי עדיף": "אוקי ממונא בחזקת מריה", ומכאן, שכשאין חזקת ממון אמרינן לכו"ע ברי עדיף ולומד הרמב"ן שב"שנים אוחזין" אין זה מצב של הוצאה מחזקה דממונא, שכן אין לאף אחד מהם חזקה שכזו.

כיצד הרמב"ן מגדיר את המיגו כ'להוציא'

והנה לכאורה קשה שהרי הבאנו לעיל שהרמב"ן מסכים כאן לתוספות שהמיגו כאן ייקרא מיגו להוציא (אלא רק חלק עליהם בזה שלידו כן אמרינן מיגו להוציא) ואיך זה מתיישב עם הרמב"ן בב"ב שלמד שאין להם חזקת ממון ולכן אין כאן הוצאה מחזקה?

היה אולי ניתן לומר שכוונת הרמב"ן בב"ב היא שע"י ה'ברי עדיף', ממילא כבר לא נחשב השני שאומר 'שמא' מוחזק וא"כ נמצא שלא בא הברי להוציא ממון ממוחזק אלא רק

לברר מיהו המוחזק שהרי המוחזקות כאן זקוקה לטענותיהם או בנויה עליהן, אולם יותר נראה שכוונת הרמב"ן היא שבאמת אין כאן חזקת ממון עוד קודם הברי ושמא, ושוב ע"כ רואים שאלו מושגים שונים: חזקת ממון ומיגו להוציא ועיין לקמן בביאור העניין.

בנוסף נעיר, שתמוהים מאד דברי הטוענים שתוספות חולקים על הרמב"ן הזה ולדידם לא יועיל ברי ושמא בשניים או חזין ולמדו זאת מכך שע"כ תוספות רואים אותם מוחזקים לעניין שנקרא מיגו להוציא וה"ה שייחשבו מוחזקים לעניין ברי ושמא. טענה זו כאמור תמוהה, שהרי גם הרמב"ן קרא לזה 'מיגו להוציא' וא"כ ע"כ אלו מושגים שונים של הוצאה או חזקה וכפי שיתבאר בע"ה בהמשך הדברים.

ט. תה"ד - אין הוצאה מחזקה ובכ"ז נקרא מיגו להוציא

כדרך שראינו ברמב"ן, שלמרות שאחזתן בטלית מחשיבה זאת כ"מיגו להוציא" בכ"ז לעניין אחר (הוצאת ברי מחזקה) לא נקרא 'להוציא', מצאנו גם ב'תרומת-הדשן' בסימן שיד, שם דן לגבי מקרה של נפקד שהפקידו אצלו שניים ממון ואבד לו חלק מהכסף שהופקד אצלו, ויש לאחד המפקידים רוב, שכן הוא הפקיד את רוב הממון. המחבר דן האם נלך עפ"י הרוב ואז המפקיד הזה יוכל להוציא מהנפקד חזרה יותר כסף כפי חלקו היחסי ומביא שם את תוספות אצלנו, שדנו בו לעיל בשיעור ב, שאומר ששני המפקידים נחשבים למוחזקים באמצעות אחיזת הנפקד ואם כך נמצא שהרוב בא להוציא מחזקה והרי קיי"ל ש'אין הולכים בממון אחר הרוב' ולא ניתן להוציא מחזקה ע"י רוב.

(אגב, אם תה"ד למד כקוב"ש שכ"א מוחזק בחצי טלית וא"כ גם בנפקד נאמר שכ"א מוחזק בחצי, לא היה צריך להביא ראיה מתוספות, שקראו לזה 'מיגו להוציא', לכך שלא נלך בתר הרוב להוציא, נראה מכך שלא היה פשוט לו הדבר שזה באמת נקרא הוצאה מחזקת ממון.)

תה"ד דוחה זאת ואומר שמוחזקות זו של המפקידים עליה דיברו תוספות - יפה כחה רק לעניין שלא נאמר כדא"ג "דלא חשיב חזקת ממון כה"ג רק לענין ההוא מילתא דקאמר עלה בתוספות וכו'", או לעניין שיקרא בכה"ג מיגו 'להוציא', אבל לא לעניין שייחשב כמוחזקות נגד רוב דלזה צריך "חזקה גמורה שהוא עצמו מוחזק בממון" ולא די במה שהנפקד מוחזק עבורם.

ויש כמובן להבין בדבריו מה זו חזקה 'גמורה' ושאינה גמורה, לכאורה או שיש חזקת ממון או שאין וכן מה החילוק בין רוב שכן אומרים מול חזקה כזו לבין מיגו שלא אומרים?

תה"ד מביא ראייה לדבריו לחלק בהגדרת הוצאה מחזקה ביחס לדיני רוב ודיני כדא"ג לעומת דין מיגו להוציא - מהמרדכי בכתובות. במרדכי על הגמרא בכתובות דף טו ע"ב בדין תינוק שנמצא "אם רוב ישראל למאי הלכתא להחזיר לו אבידה" ושאלו הראשונים מדוע ברוב ישראל מחזירין לו אבידה והרי לשמואל אין הולכים בממון אחר הרוב והמרדכי מתרץ שכיוון שהאבדה לא הגיעה ליד המוצא מהבעלים, אין למוצא חזקת ממון גמורה ושואל משניים אוחזין בטלית שזו ג"כ אבידה וא"כ להנ"ל אין זו חזקת ממון גמורה ולמה נקרא 'מיגו להוציא' ועונה שאעפ"כ נקרא מיגו להוציא וזה כיסוד תה"ד. שוב אנו רואים את שראינו ברמב"ן וצ"ב מדוע גדר הדברים שונה.

ואולי כוונת תה"ד שאמנם כ"ז שיש ספק שניהם נחשבים למוחזקים כ"א בחצי אך כשיש בירור של רוב הרי המוחזק הוא רק זה שהרוב בירר שזה שלו אך מיגו לא מהני לברר מי המוחזק אך בפשטות לא נראה מדבריו שזו כוונתו.

י. שתי רמות של חזקת ממון

ביאור דברי תה"ד

כבר ראינו בשיעור ב שישנן שתי רמות עליהן ניתן לדבר ב'חזקת ממון', ראינו שלפי ה'קצות' ועימיה יש מושג של 'חזקת ממון' חיובית על כך שהממון שלו ומקור לה ראינו במהרי"ק שורש עב שזו ממש חזקה כמו חזקת איסורים שמורה באופן חיובי להחזיק את הממון ביד מי שבידו, אולם ראינו של'נתיבות' אין מושג כזה ואין כוח חיובי שמורה שהממון שלו אלא רק דין המע"ה שאומר שא"א להוציא ממון ללא ראייה ונראה שגם ה'קצות' יסכים שקיים גם דין כזה והרחבנו אז בשני דיני המע"ה שלמדנו בפנ"י ברש"י בגיטין, האחד עם חזקה חיובית והשני בלעדיה, ולא נכפול כעת.

ממילא עלינו לבדוק בכל הלכה המדברת על 'להוציא' איזו רמה של מוחזקות ממון מפריעה לה לאותה 'הוצאה'.

ראינו את תה"ד הנ"ל לגבי ההלכה של 'אין הולכים בממון אחר הרוב' שאמר שאינה

קיימת באחיזת הנפקד. מדוע? ניתן לבאר בו שלמד שיש מושג חיובי של 'חזקת ממון' ולמד שרק מול מוחזקות חיובית של חזקת ממון לא יכול ה'רוב' להוציא, אולם במקרה והיא איננה קיימת, ישנו רק דין 'המע"ה' שאומר שלא ניתן להוציא מספק, שם באמת אין לרוב בעיה ואזלינן על פיו כי הרוב פושט את הספק וממילא אין זו הוצאה מספק.

ואכן כך נראה ב'קצות' בסימן רפ ס"ק ב ובש"ש בש"ד פרק כד שהקשה מדוע אין הולכים בממון אחר הרוב והרי קיי"ל 'רובא וחזקה רובא עדיף' ומתרץ לחלק בין עדיפות חזקת ממון שנבנית מתוך המצב ההווי שמחמת עדיפותה רוב לא יכול להוציא ממנה לבין שאר החזקות שנבנות מתוך המצב שהיה בעבר. (יש לעיין הרבה בסברתו זו ואכמ"ל) רואים משאלתו שלמד שסיבת הדין של 'אין הולכים בממון אחר הרוב' הוא חולשת הרוב מול כוח של 'חזקה' ואילו דין 'המע"ה' אינו בנוי כאמור על כוח 'חזקה' אלא על תפיסה בעלמא שא"א להוציא ממנה.

אמנם לשון הגמרא הוא: "כי אזלינן בתר רובא באיסורא אבל בממונא לא אזלינן אלא המע"ה" וא"כ נוקטת הגמרא לשון "המע"ה" ביחס לדין "אין הולכים בממון אחר הרוב" ולא לשון חזקה, אולם כבר ראינו בדברי הפנ"י ברש"י בגיטין שגם לשון 'המע"ה' סובלת שני פירושים.

לפי דברי ה'קצות' יובנו דברי תה"ד שלמד שבנפקד, כיון שלא תופס המפקיד את הדבר בעצמו לבדו, הרי שאין כאן את רמת חזקת הממון הדרושה כדי למנוע הליכה אחר הרוב אלא יש רק את דין 'המע"ה' הפשוט מסברא שהרי תפיסה פשוטה יש כאן, דיד נפקד כיד בעלים, ולגביו 'רוב' מועיל וכמו שביארנו, אולם לעניין 'מיגו להוציא' נאמר שדי בדין המע"ה כדי להפריע, שכן 'המע"ה' אומר שכדי להוציא ממוחזק במצב מסופק צריך ראייה (עדים) ולא די ב'מיגו' שאינו ראייה.

כמו"כ לגבי אבדה, אמנם אין חזקת ממון כי לא בא אליו מהבעלים אלא בא מעצמו ומה שאין הולכים בממון אחר הרוב הרי זה לנ"ל מצד חזקת ממון ובאבדה אינה קיימת, אולם בעיית ה'מיגו' להוציא לא קשורה לחזקת ממון אלא להלכה של המע"ה.

נמצא לפי"ז שמיגו הינה ראייה פחותה מרוב ולכאורה לפי"ז מיגו לא יהני מול רוב וביחוד שראינו שלתוספות אף לשיטת רב שהולכים בממון אחר הרוב מ"מ מיגו להוציא לא אמרינן שכן לא תלו זאת במחלוקת רב ושמואל.

דחיית הביאור

אולם האמת היא שתה"ד עצמו במק"א, בסימן שמט, שואל את שאלת ה'קצות' הנ"ל ומתרץ תירוץ שונה והביאו הקצוה"ח בסי' רפ ס"ק ב: "דשאני חזקת ממון דאית ביה טעמא דהמע"ה ורובא לא מקרי ראייה".

א"כ כתוב להדיא בתה"ד שלא כ'קצות' הנ"ל, ומה שאין הולכים בממון אחר הרוב זה רק בגלל המע"ה ואי"צ בחזקת ממון חיובית כדי שלא נלך אחר הרוב (אף שהזכיר 'חזקת ממון' בדבריו אך מיד המשיך וביאר שכוונתו היא לדין 'המע"ה' ולא נראה בו כפנ"י בגיטין) וא"כ שוב קשה החילוק שחילק תה"ד בין דין רוב לבין דין מיגו להוציא, שהרי אם סבר תה"ד שניתן ללכת אחר הרוב בציור של נפקד אף שבד"כ אין ברוב יכולת להוציא מטעם 'המע"ה' מדוע תהיה בעיה של מיגו להוציא? ועיין לקמן מה שיתבאר.

ביאור דברי הרמב"ן

אף שאת תה"ד לא נוכל לבאר כנ"ל עפ"י החילוק בין שתי רמות החזקה, הרי שאת הרמב"ן כן נוכל. הרמב"ן לא ראה במשנתנו בעיה של "ברי ושמא לאו ברי עדיף" שהרי ראינו כבר שלשון הגמרא בכתובות דף יב הינה: "לאו ברי עדיף, אוקי ממונא בחזקת מריה" היינו, הסיבה שלא אזלינן בתר הברי היא מכיוון שהוא עומד כנגד חזקת ממון חיובית, ולא אמרה הגמרא ש'לאו ברי עדיף' כי המע"ה, היינו, מבחינת דין המע"ה - אין לברי בעיה, בין אם נבאר את כוחו ככוח של טענה ובין אם נבארו שגורם לכך שאין כלל ספק, לכן כאן בשניים אוחזין שלדעת הרמב"ן אין להם חזקת ממון הרי שברי עדיף על שמא, אולם ביחס להגדרת 'מיגו להוציא', גם ללא שיש חזקת ממון חיובית הרי שזה נקרא 'להוציא' מהתפיסה, דכ"א בא להוציא מתפיסת השני.

הרמב"ן שם לא עסק בהלכה של 'המע"ה' אלא בהלכה של "אוקי ממונא בחזקת מריה" דכתב "דהא ליכא לחד מינייהו חזקה דממונא", ולכן לא נקרא שהברי עומד מול חזקת ממון, כי הממון הוא גם בחזקת השמא וגם בחזקת הברי ולכן ברי ושמא ברי עדיף, אולם עניין 'מיגו להוציא' קשור להלכה של 'המע"ה' ולא של חזקת ממון כי יש תפיסה והוא בא להוציא ממנה. (אמנם עיין שם ברמב"ן שבסו"ד כותב שכשיש חזקה דממונא אמרינן ברי ושמא לאו ברי עדיף דלא קי"ל כסומכוס אלא כרבנן דאמרי המע"ה, אפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא, ונראה מכאן לכאורה שלמד שעניין ברי ושמא לאו ברי עדיף תלוי בהלכה של המע"ה ולא רק בדין חזקת ממון וזה שלא כדברינו, אולם יש לבאר עפ"י הפנ"י

שביאר את רש"י בגיטין שמושג 'המע"ה' יכול להתפרש גם כחזקת ממון ובזה באמת יהיה מובן לשון הגמרא שם בב"ק מו כשהעמידה את 'זה כלל גדול בדין המע"ה' בציור של ברי (ושמא).

יא. שתי רמות של הוצאה

'מוציא מחברו' ו'מוציא מחזקתו'

עד עתה לא חילקנו במושג 'להוציא' עצמו, אלא החילוק היה ממה באים להוציא. למדנו שאמנם גם המיגו בא להוציא, גם הרוב בא להוציא וגם הברי, אולם כוח ההוצאה הדרוש מול חזקת ממון חיובית שונה מכוח ההוצאה מול תפיסת ממון שאין בה חזקה. מהלך זה כאמור היה טוב ברמב"ן, אולם לא בתה"ד.

כעת נחלק באופן שונה, נחלק במושג 'להוציא' ונאמר שישנן שתי רמות של 'הוצאה'.

עסקנו בהרחבה בשיעור א בהסבר רש"י לע"ב, שהוא חידוש המשנה לרש"י, שכאשר שניים אוחזין בטלית ולרש"י פירושו בכל הטלית, הרי שכ"א עדיין נקרא 'מוציא' מחזקת חבירו, "לא קים להו לרבנן להוציא ממון מחזקתו בכדי", אולם הוצאה זו שרש"י כינה אותה גם 'גוביינא' יכולה להיעשות ע"י שבועה, לעומת כשרק אחד מהם אוחז בטלית, הרי שחברו ייקרא 'מוציא מחבירו' והוצאה זו זוקקת עדים דווקא ולא יכולה להיעשות ע"י שבועה.

רואים ברש"י שישנם שני מושגי 'הוצאה': 'מוציא מחברו' ו'להוציא ממון מחזקתו'. כאשר אדם אוחז לבדו בממון, גם אם לא נאמר כמהר"ק שחזקת ממון הינה הכרעה של חזקה כבאיסורים, מ"מ הממון בחזקתו וא"א להוציא מחזקתו את הממון הזה אלא ע"י ראייה ואומר רש"י ש'ראיה' זה רק עדים ולא שבועה ומסיבה זו אומר גם תה"ד שבממון לא הולכים אחר רוב כי גם רוב אינו ראייה אלא רק עדים.

אולם כששניים מחזיקים יחד בטלית א"א להגדיר שהממון בחזקת אחד מהם כי סו"ס יש שניים שמוחזקים בו, אולם עדיין יש להגדיר מצב זה כמצב של 'להוציא', כי כ"א בא כעת להוציא ולגבות מהשני וזה מה שנקרא 'מיחסר גוביינא' וצריך לפחות שבועה.

כדברים האלו נוכל לדייק בלשון תה"ד שכותב שם: "שאני חזקת ממון דאית ביה טענה דהמע"ה" ומדוע לא כותב שמה שאין הולכים אחר הרוב אינו בגלל חזק"מ אלא בגלל

המע"ה? בא לומר כנ"ל שהמע"ה אינו קיים מול סתם תפיסה טכנית אלא רק להוציא את הממון מחזקתו א"א ללא ראייה (מה שנקרא 'מוחזק') מכיוון שהממון בחזקת בעליו ולא רק שתפוס בממון ויש הלכה של המע"ה.

רמת ההוצאה המגדירה מיגו כ'להוציא'

מה קובע לגבי 'מיגו להוציא' להחשיבו 'להוציא'? היה אפ"ל שדין המע"ה קובע דגם מיגו לא איקרי ראייה וממילא יהיה קיים רק במקום ששייך דין המע"ה, אולם למבואר כאן נוכל לומר שכאשר הו"ל 'מיחסר גוביינא' זו כבר סיבה להגדיר את המיגו כמיגו 'להוציא' שכן משמעות מיגו להוציא זה מיגו שמוציא ממון מהשני.

לפי"ז יובן תה"ד שהבאנו לעיל, שכן בנפקד באמת אין שם מצב של 'מוציא מחברו', כיוון שהמפקיד לא מוחזק בדבר בעצמו לבדו ולכן מצד הלכות רוב שתלויות בגדר המע"ה אין בעיה ואזלינן בתר רובא, אולם מצד הלכות מיגו להוציא הרי שגם בכה"ג מקרי מיגו להוציא כי סו"ס הו"ל מיחסר גוביינא ולענין מיגו להוציא קובע גדר המיחסר גוביינא. ננסה להעמיק יותר מדוע באמת לגבי הלכות מיגו הרי שגם ברמה נמוכה של הוצאה קרוי המיגו 'מיגו להוציא' שלא כבהלכות רוב וברי. לשם כך נתבונן מדוע באמת מיגו להוציא לא אמרינן לשיטת רוב הראשונים.

ב. הטעם שלא אמרינן 'מיגו להוציא'

הבנה א - 'המע"ה', ומיגו אינו ראייה

בפשטות לומדים דמכיוון דקיי"ל המע"ה, ופירש"י ש'ראיה' הינה עדים, הרי שמיגו, אף שהינו ראייה ואנ"ס, מ"מ אינו באותה רמת ראייה הדרושה כדי להוציא, שהיא כאמור רמת עדים.

קושי ללמוד כהבנה זו

אולם קשה לבאר כך, דאמנם אם היינו נוקטים שרק במקום בו נוהג דין המע"ה מיקרי מיגו להוציא הרי שההסבר היה כנ"ל, אבל הרי ראינו שלפי רש"י המצב במשנה איננו של המע"ה ואם ננקוט שבכ"ז לא נאמר בו מיגו להוציא, נצטרך למצוא טעם אחר, כך ראינו

בעוד ראשונים כמו למשל הרשב"א במסקנת הגמרא בע"ב והיה נראה שאף תוספות הרא"ש למד כך.

כמו"כ ראינו בתה"ד סימן שיד שלמד שאם לאחד מבין השניים האוחזין יהיה רוב שאומר שזה שלו נפסוק לטובתו כי אחיזתם המשותפת אינה חזקה אלימתא שרוב לא יועיל נגדה, והרי "חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המע"ה", כלומר שרוב לא מהני כי רוב לא משמש ראייה וכמו שראינו שתה"ד עצמו לומד שזו הסיבה שאין הולכים בממון אחר הרוב ואם אמר שרוב מהני ע"כ אמר בזה שלא נאמר כאן דין המע"ה דא"כ לא היה מהני רוב.

אמנם הארכנו בביאור דברי תוספות לעיל מהו "אוחזין שאני" ובביאור האחרון למדנו בהם שכל דין יחלוקו עניינו תוצאה של המע"ה שיש כלפי כל חצי, ומה שעומד כנגד פשוט זה שהוא אריכות דבריהם שלא אמרו קצר ופשוט שכ"א תפוס בחצי והמע"ה, ביארנו לעיל. לפי"ז נוכל לבאר בתוספות כדרך זו מדוע מיגו להוציא ל"א, אולם לפי ביאורים אחרים שאמרנו בהם נראה שלמדו שכ"א אינו מוחזק גמור מול חברו עד כדי שיחול דין המע"ה וכמו"כ לפי כל הראשונים האחרים שדנו בהם לעיל לא נוכל לבאר כהבנה זו אלא נלמד אחרת.

כמו"כ, הזכרנו שדעת הרמב"ן שלא כהני ראשונים וסבר שמיגו להוציא כן אמרינן האם נאמר לפי הנ"ל שחלק עם תוספות בשאלה אם הראיה והאנ"ס שבמיגו היא מספיק 'ראיה' כדי להוציא ממון? קשה ללמוד כך.

כמו"כ עיין בשו"ת הרשב"א ח"ג סימן שנג שהקשה השואל שמכיוון שמיגו הינו מדאורייתא וא"כ מן הסתם אומר אמת מדוע לא אמרינן מיגו להוציא וענה הרשב"א שלא ראינו שמיגו מהני מה"ת להוציא אע"פ שהמקור למיגו הוא "את בתי נתתי" (אמנם עיי"ש שהגמרא מסיקה שזה סברא) שם אי"ז ממש להוציא אף שמוציא מחזקת א"א שאסורה לכל, שהרי אם האב היה מסיים ב"את בתי נתתי לאיש" היה הרי אוסרה לכל העולם וכעת שהמשיך "הזה", אומר הרשב"א שבכך הוציאה מכל אינשי, מ"מ אי"ז ממש לאפוקי, והנה, אם למד הרשב"א שהחיסרון שיש במיגו להוציא הוא מטעם המע"ה מה דימה בכלל ל"את בתי נתתי"?

הבנה ב - רמת נאמנות של המיגו קלושה

מיגו לא מועיל להוציא לא בגלל הכלל של 'המע"ה', ובאמת אף לא קיים אצלנו הכלל הזה ואין דרישה לעדים, אולם עדיין דרושה רמת נאמנות חזקה יותר להוציא מאשר

להחזיק והנאמנות שמיגו נותן היא מוגבלת, זו רמת נאמנות שאיתה יכול להחזיק ממון שבידו אך כדי להוציא ממון מחזקתו ולשנות מהתפיסה צריך נאמנות יותר גדולה ואילו הרמב"ן שחולק על תוספות וסובר שכן אמרינן מיגו להוציא ילמד שרמת הנאמנות מספקת ואי"צ בעדים כדין המע"ה שהרי הטענה עצמה מורה על נכונותה ורק כאשר הטענות לא מורות את האמת שם יש צורך ב'ראיה'.

דוחק בהבנה זו

ראשית, שוב נקודת המחלוקת בין תוספות לרמב"ן דחוקה, ושנית, ישנו דיוק קל שמעלה הגר"ן פרצוביץ בחידושו לב"ב אות קנה מכך שהלשון "לא אמרינן" מורה שמושג מיגו לא נאמר כלל בהיכ"ת של הוצאה, ואילו להנ"ל כן נאמר מושג מיגו אלא שכוחו של המיגו לא מגיע עד כדי להוציא.

הבנה ג - האם יש מיגו אלא שלא מהני או שאין כלל

לכן נראה שבאמת כל מושג מיגו איננו קיים כלל כאשר אנו באים להוציא ונקדים דברי שניים מרבתינו הראשונים.

הרמב"ן והרא"ה - מיגו רק בבע"ד

הרמב"ן בחידושו לכתובות דף יט ע"ב ד"ה "פסולי עדות", בבואו לתרץ את שאלת תוד"ה "ואם" שם - מדוע בשתי כיתי עדים המכחישות זא"ז לא יהיו נאמנים האחרונים במיגו שהיו פוסלים את הראשונים בגזלנותא, כתב: "דעדים לא מהימני משום מיגו ואם מתורת עדות לא מהימני, בדין מיגו לא מהימנין להו - שלא האמינתם תורה בכך... וכו"ה ברא"ה שם. (ואולם ע"ע ברמב"ן לב"ב לא ע"ב בד"ה "זה אומר" שם נראה אחרת, דבאופן עקרוני מועיל בעדים מיגו, ורק בעדים כשרים לא מועיל מיגו להוסיף להם נאמנות על נאמנות העדות ואכמ"ל).

היינו, מחדש הרמב"ן, מיגו שייך רק לבעל דבר ולא לאדם זר. מדוע? הרי אם מיגו הינו ראיה מכח סברת 'מה לי לשקר', מדוע לא תהיה זו ראיה עבור אדם זר? הרי אצלו לכאורה זו יותר ראיה מאשר אצל הבע"ד, שהרי הוא כלל אינו נוגע. והנה אם מיגו עניינו הוא כוח הטענה הרי שמוכן כי טענה יש רק לבע"ד, ואילו אדם מהשוק אינו יכול לטעון

שראובן חייב לשמעון, לו אין טענות אלא רק כוח עדות, אך איך נבאר אם מיגו הינו אנן-סהדי כפי שכך הפשטות וכך למדו כל הדורות?

ע"כ מבואר שגם אם עניינו של מיגו הוא 'מה לי לשקר', מ"מ הוא אינו מועיל מכוח הראיה שבדבר, שאי"ז כעדות, ואף לא ברמה של אנ"ס, אין לנו בירור על מה שאירע אלא בע"ד יש לו דין טענה, זו לא נאמנות אלא טענה ונאמן בה, לא נאמנות מקבילה לעדים אלא מועילה לו, אך לא כל טענה היא טענה טובה, למשל טענת מחילה זו טענה גרועה כי מלווים בד"כ לא מוחלים, וטענה גרועה לא נאמן בה אולם יש לו מיגו שהיה טוען פרוע, המיגו לא מספק ראייה שכך באמת היה, אלא הוא מאלים את הטענה, טענתו הופכת לטובה, דאף שאמנם מלווה בד"כ לא מוחל, הרי מאידך זו טענה נשמעת לאוזנינו והוא זוכה מכוח הטענה ולא מכוח הראיה שבדבר כאנ"ס, אלא הראיה רק מאלימה את הטענה וזוכה מכוח הטענה שהרי טענה מועילה רק לבע"ד. (מיגו אי בעי שתיק זו ראייה כי הרמב"ן אומר שמועיל גם באדם זר וכ"מ בתוספות ד"ה "כל" בסנהדרין ל ע"א).

כיסוד הזה נמצא כמעט מפורש ברשב"ם לב"ב.

הרשב"ם - מיגו הינו קיום הטענה

הרשב"ם לב"ב דף לג ע"ב ד"ה "מה לי לשקר" מגדיר מה זה בכלל מיגו וכותב: "כל טענה שאדם טוען... ואתה רוצה לקיימה ע"י מה לי לשקר". א"כ שוב, גם אם נלמד את עניין מיגו כפשוטו שהינו גורם נאמנות ולא כוח טענה, עדיין י"ל שמיגו לא מברר מה הייתה המציאות אלא רק מקיים ונותן כוח לטענה שטוען וא"כ נמצא שמיגו הוא הלכה בהלכות טענות.

מיגו הינו קיום הטענה ולא הוכחה ובירור על המציאות, טענה שיש עליה 'מה לי לשקר' היא טענה מקוימת שאתה רואה שהיא טענה אמיתית, לעומ"ז, בירור על מציאות משיגים רק ב'אנן סהדי' ולא בהוכחות לחצאין.

לפי"ז יובן שלהוציא לא נאמר כלל מיגו

עניינה של טענה הוא רק לקיים ממון שנמצא בחזקתו, אבל לא יכול אדם להוציא ממון מחזקת אחר ע"י טענה. טענה לא מועילה להוציא ממון כשיש לשני טענה נגדית כי זו טענה מול טענה, כדי להוציא ממון מאחר צריך ראיות ולא די בטענות. לפי"ז מושג מיגו

להוציא "לא אמרינן" הינו מדויק - ל"כ שאין כוח למיגו להוציא אלא ש"לא אמרינן", מושג "מיגו" לא נאמר ביחס להוצאה כיון שמיגו שייך להלכות טענות ובטענות לא מוציאים ממון.

אמנם באנו בזה לבאר את שיטת תוספות אצלנו שמיגו להוציא לא אמרינן, ושם בכתובות הרמב"ן והרא"ה ביסודם חולקים על תוספות שם שכן סברו שבעדים שייך מיגו וא"כ בשיטתם בכתובות צ"ע.

יג. פתרון הבעיות

ביאור הבעיות לעיל לפי"ז

לפי"ז מובן מדוע מיגו להוציא קשור לגדר של מיחסר גובינא ולא לגדר המע"ה, שכן המיגו במהותו לא שייך בכלל שיוציא מחזקה כל שהיא שכן כל מהותו היא רק להחזיק ממון לכן פשוט של"ש לגדר המע"ה.

וא"כ לפי"ז נבאר בתוספות שלא כקוב"ש שאמר בתוספות שכ"א מוחזק בחצי, כי אם כ"א מוחזק בהכל לא היה כאן מושג 'להוציא', שהרי כאמור לשון תוספות מורה שכ"א מוחזק בהכל וכמש"כ כאן באמת הר"ן, אלא שכאמור נכון שלא בא כאן האחד 'להוציא' מחברו שהרי גם הוא עצמו מוחזק, אולם כן נקרא שבא 'להוציא' מתפיסת השני וגם בזה שייך כאמור המושג מיגו להוציא ל"א.

א"כ, מיגו להוציא לא קשור להלכה של המע"ה, אלא ביחס להוצאת ממון לא נאמר כלל מיגו, ואם זה מיחסר גוביינא זה עדיין נקרא הוצאת ממון ולא ניתן להוציא ע"י טענה ואף אם הינה מחוזקת במיגו, וזה יהיה הפשט בתה"ד דאף שהלך בתר הרוב כי אין כאן גדר המע"ה שהרי הוא לא מוציא את הממון מחזקתו, מ"מ הוא מוציא מתפיסתו ויש כאן הוצאת ממון וממילא נקרא מיגו להוציא.

יסוד מחלוקת תוספות ותורי"ד

לפי"ז נבין שמה שתוספות רי"ד חולק וסובר שכאן לא מיקרי מיגו להוציא זה מפני שסבר שמיגו להוציא כן קשור לגדרי המע"ה וכיון שכאן אין מוציא מחברו כי שניהם מוחזקים ממילא אין כאן מיגו להוציא, אולם תוס' ושא"ר סברי שאף אם אין כאן מוציא מחברו מ"מ יש כאן מוציא מחזקתו וגם בזה שייך מיגו להוציא ל"א.

